

К. І. Толстая

доцент кафедри цивільного права
та процесу ДонНУ, канд екон. наук

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Проблеми економічної інтеграції набули в наш час особливого значення, що зумовлено, передусім, необхідністю довгострокових, стабільних, ефективних економічних відносин з партнерами. Інтеграціоналізація господарських відносин, поглиблення міжнародного підрозділу праці, високий рівень науково-технічного прогресу, вільне переміщення капіталу визначають і зміст і розвиток трансінтеграційних процесів.

Міжнародна економічна інтеграція являє собою господарсько-політичного об'єднання країн, який засновано на розвитку стійких взаємозв'язків різного рівня і різних форм. Досвід економічної торгівлі. Варіативна форма міжнародної економічної співпраці — Митний союз, але значно складнішою, аргументаційною формою виступає спільний ринок, що забезпечує поряд із вільною взаємною торгівлею та єдиним зовнішнім тарифом свободу руху капіталів і робочої сили. Та процес трансформації міжнародних економічних відносин зумовив існування найскладнішої форми міждержавної економічної інтеграції — економічного союзу, встановлення якого прагнуть високорозвинені країни.

Серед розмаїття інтеграційних економічних структур можна виділити світових лідерів: Європейський Економічний Союз (ЄС); в Північній Америці — НАФТА; в Південно-Східній та Східній Азії — АСЕАН; Тихоокеанське співтовариство в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. У зазначених структурах інтеграція досягла найбільш зрілих, досконалих форм із відкритою економічною та чітко зовнішньоекономічною стратегією, з узгодженістю національних політик.

Слід зазначити, що, незважаючи на об'єктивний характер економічної інтеграції, цей процес відбувається не стихійно і не спонтанно. Формування інтеграційних структур триває впродовж значного часу та регулюється створеною договірно-правовою базою. Досвід створення ЄЕС доводить, що формування економічного, валютного і політичного союзу як кінцевого результату інтеграції можливе і реальне, насамперед, завдяки незалежній правовій базі.

Найвищий щабель в ієрархії права ЄС посідають міждержавні угоди, на які поширюється однозначне тлумачення та застосування всіма країнами-учасниками.

Вторинне законодавство Союзу представлене переліком регламентів, директив, рішень, рекомендацій тощо. Тобто, в рамках ЄС сформовано єдиний правовий простір. Право Союзу утворює невід'ємну частину національного права його учасниць, є регулятором різних аспектів внутрішньо-, та зовнішньоекономічних відносин, механізмом ефективного захисту прав та інтересів суб'єктів.

Тенденції економічної інтеграції мають місце і в СНД, серед них — культура та мовна спорідненість, єдність інформацій систем, науково-технічної сфери тощо. Існує значна кількість концепцій формування єдиного економічного простору на пострадянській території.

Найперспективнішим і радикальним є проект створення економічного союзу (співтовариства), що базується на концепції Римського договору 1957 р.

З моменту здобуття незалежності Україна стала членом таких міжнародних політико-економічних співтовариств, як СНД, ГУУ-АМ, Азово-Чорноморська співпраця, Єдиний Економічний Простір. Понад 10-річне перебування в СНД виявило реальні проблеми та труднощі у відпрацюванні й прийнятті правових актів. Чисельні міжнародні зустрічі, саміти, конференції, засідання різних рівнів виявилися неефективним і нерезультатним для України. Причина цього, насамперед, пояснюється відсутністю економіко-правової моделі міжнародної співпраці, яка б дала змогу уникнути екстремальних ситуацій у фінансово-економічній сфері держави, захистити і відстояти національні інтереси, не допустити дискримінації на зовнішньому ринку. Еволюція державних відносин, економічної співпраці потребує вдосконалення правових механізмів, адаптації їх до існуючих систем, гармонізації законодавства, відпрацювання економіко-правової тактики і стратегії.

Таким чином, аналіз і частково поверховий огляд основних аспектів економічної інтеграції — як виду міжнародної економічної співпраці — підтверджує тривалість і складність даного багатогранного процесу, роль і значення нормативно-правових актів цього основного механізму регулювання данного явища. Прискорення економічної інтеграції України в різні структури світової співпраці вимагає ратифікації і реалізації великої кількості нормативних актів, розробки й прийняття національних правових документів, розробки методики практичного використання програм міжнародної економічної співпраці.

У той же час необхідність активізації економічної співпраці України має бути обґрунтована, в першу чергу, раціональністю й доречністю. Нормативне регулювання цього процесу не повинно мати фрагментарного характеру.

Правова регламентація економічної співпраці зобов'язана елімінувати явище «фата-моргана» в даній сфері відносин. Україні необхідно визначити свої можливості й бажання, перспективу і реальність та приступити до формування правових основ, що визначають модель її міжнародної економічної інтеграції.

В. М. Черешнюк

асистент кафедри цивільного
та трудового права юридичного
факультету КНЕУ

ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЛЬНОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ КАПІТАЛІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Свобода пересування капіталу поряд із свободою пересування осіб, товарів і послуг є однією із основ, які уможливають функціонування та існування внутрішнього ринку. Під поняттям «вільний обіг капіталів» розуміють дві зовсім різних свободи, які мають різне правове положення в Договорі про заснування Європейського Співтовариства. З одного боку під вільним обігом капіталів розуміють односторонній перехід вартості з однієї країни-члена до іншої країни-члена (стаття 56) [4, С. 553]. З іншого боку, під цим поняттям розуміють «свободу платіжного обороту», врегульовану статтею 106 Договору про заснування Європейського Співтовариства.

Про власне вільний обіг капіталів за статтею 56 Договору про заснування ЄС йдеться лише тоді, коли переміщення капіталу не пов'язане із здійсненням інших свобод, у тому числі із зустрічною дією за договором купівлі-продажу чи наданням послуг.

Основним положенням щодо вільного руху капіталів є ст. 56—58 Договору про заснування Європейського Співтовариства. Ст. 56 визначає гарантії, що існують для вільного руху капіталу і платежів не тільки між країнами-членами, а також між країнами Євросоюзу і третіми державами. Однак така гарантія є умовною, оскільки підпадає під обмеження відповідно до ст. 57—58 [1, С. 182].

У рамках даної роботи питання про вільний обіг капіталів буде розглянуто в двох аспектах: внутрішньому (вільний обіг капі-